

Ammattihenkilölaki ja laitelainsäädäntö uudistuvat

Terveydenhuollon ammattihenkilölaki määrittelee, miten terveydenhuollon palveluita tuotetaan, ja erityisesti kuka saa niitä tuottaa. Lisäksi mm. hammasteknisten tuotteiden valmistusta, dokumentointia sekä markkinointia säädel-ään erikseen terveydenhuollon laitteita koskevan lainsäädännön keinoin.

Nämä hammasteknistä alaa sääntelevät lait uudistuvat. Molemmat lait pyrkivät edistämään potilasturvallisuutta. Hammasteknisten tuotteiden valmistajat ovat yksi niistä harvoista aloista, joita koskevat molemmat erilliset potilasturvallisuutta edistävät lait.

Terveydenhuollon laitteiden valmistusta koskeva lainsäädäntö

Laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista edellyttää hammasproteesien valmistajalta valmistamien- sa tuotteiden valmistusprosessin do- kumentointia, jonka lisäksi kullekin tuotteelle on laadittava vaatimusten- mukaisuusvakuutus.

Tämä kansallinen laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista korvataan koko EU:n alueen yhte- näisellä lääkinnällisiä laitteita koske- valla asetuksella, joka astui voimaan 26.5.2017. Uuden asetuksen täydel- lä voimaanastumisella on kolmen vuoden siirtymäaika.

Tämän uuden terveydenhuollon laitteita koskevan asetuksen on tar- koitus edistää mm. terveydenhuol- lon laitteiden vapaata liikkuvuutta EU:n alueella. Lisäksi uusi asetus pyrkii määrittelemään valmistajan ammattiosaamisen minimivaatimuk- set tarkemmin kuin vanha lainsäädäntö.

Terveydenhuollon ammattihenkilöitä koskevan lainsäädännön uudistaminen

Laki terveydenhuollon ammattihen- kilöistä on kaikille tuttu, ainakin sisällöltään. Tämä laki määrittelee mm. terveydenhuollon ammatti-

henkilöt, joihin hammasteknikkokin ammattinimikkeenä kuuluu. Ham- masteknikon tointa ei Suomessa voi harjoittaa, ellei omaa Valviran myöntämää laillistusta.

Syitä ammattihenkilölainsäädännön uudistamiseen on lukuisia, mm. laillistettujen terveydenhuollon ammattihenkilöiden kielitaidon var- mistaminen potilasturvallisuuden takaamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö teki kyselyn, jossa selvitettiin lainsäädän- nön uudistamistarpeita.

Hammasteknisen alan järjestöt muodostivat hyvässä yhteistyössä vastauksen, joka toimitettiin eteen- päin 30.8.2017.

Hammasteknisen alan järjestöt: EHTL, HlabL, HMest ja SHTS antoivat yhteisen vastauksen STM:n kyselyyn terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) nykytilasta ja uudistamistarpeista.

Kysely liittyy terveydenhuollon am- mattihenkilöistä annetun lainsäädännön uudistamista koskevaan sosiaali- ja terveysministeriön hank- keeseen. Hankkeen tavoitteena on selvittää lainsäädännön uudista- mistarpeita erityisesti neljästä eri näkökulmasta:

- 1) Terveydenhuollon ammatti- henkilöiden sääntelyn toimivuus ja valvonnan tarkoitus
- 2) Jatkuvan ammatillisen kehitty- misen menettelyiden ja seurannan toimivuus
- 3) Terveydenhuollon ammatti- henkilöiden valvontaprosessin ja seuraamusjärjestelmän toimivuus
- 4) Terveydenhuollon ammatti- henkilöiden keskusrekisterin ja Julki- Terhikin tietosisältöjen tarkoituk- senmukaisuus

Kyselyssä keskitytään näiden näkökulmien arviointiin ja uudista- mistarpeisiin. Selvityshenkilöiden työ valmistuu marraskuussa 2017 ja tämän kyselyn tulokset tulevat muodostamaan yhden pohjan rap- portissa annettaville suosituksille lainsäädännön uudistamiseksi.

Uudistettava laki löytyy osoit- teesta: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940559>

Kysymyksiä oli kymmeniä, tässä joitakin kysymyksiä ja järjestöjen yhteisiä vastauksia...

Onko ammattihenkilöiden oikeuk- sien ja velvollisuuksien sääntely yleisesti mielestänne ollut toimi- vaa? Melko toimimaton, koska Ham- masteknikko on Suomessa laillistet- tu terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla on lakisääteinen oikeus valmis- taa hammaslääkärin antamia ham- masteknisiä töitä ja vastaa niiden tarkoituksenmukaisuudesta. Tänä päivänä Suomessa toimii useita yrityksiä, jotka toimivat pelkästään hammasteknisten töiden välittäjinä. Näissä yrityksissä ei siis valmisteta hammasteknisiä töitä. Yrityksissä ei välttämättä ole palveluksessaan lail- listettuja hammasteknisen koulutuk- sen saaneita ihmisiä tai laillistetut vastuuhenkilöt toimivat kokonaan eri paikkakunnalla tai toisella puolel- la maapalloa, kuin hammasteknisen työn valmistava yritys. Yritykset otta-

vat työtilauksen vastaan hammaslääkäriltä, lähettävät työtilauksen eteenpäin ulkomaille (esim. Kiinaan) jossa varsinainen hammastekninen työ tehdään ja työn valmistuttua työ lähetetään takaisin Suomeen. Kun työ on palautunut, yritys lähettää valmiin työn hammaslääkärille. Valviran nykyisen näkemyksen mukaan hammasteknikon töiden välitys ulkomaille tehtäväksi ei vaadi ammattioikeuksia, koska hammaslääkäri vastaa kokonaan potilaan hammasproteettisesta hoidosta, mutta asia ei voi olla näin.

Apteekiesimerkki: Lääkäri kirjoittaa lääkemääräyksen. Apteekissa proviisori vastaa lääkkeen valmistuksesta. Vastuu lääkkeen sisältämistä aineista on proviisorilla eikä lääkärillä. Suomessa kukaan lääkäri ei ohi apteekkia ja tilaa välitysyrittäjien kautta Kiinasta lääkkeitä potilaalleen. Mutta useat hammaslääkärit saattavat tilata jopa tietämättään hammasteknisen työn maasta, jossa ei ole riittävää ammattiosaamista, koulutusta, potilasvakuutusta eikä työlle anneta yksilölliseen käyttöön tarkoitettua lääkinnällisen laitteen vaatimustenmukaisuusvakuutusta. Ulkomaantuonnin mittakaavasta kertoo se että Turun kaupungin kilpailutuksen voitti välitysyrittäjä, joka teettää työt Kiinassa.

Onko sääntely mielestänne ollut toimivaa laillistettujen ammattihenkilöiden näkökulmasta? Toimimaton, koska hammasteknikon toimenkuvan ei ilmeisesti katsota edellyttävän ammattioikeuksia mikäli valmistus tapahtuu Suomen rajojen ulkopuolella. Hammasteknikko on Valviran laillistama ammattinimike. Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994) muodostui hallituksen esityksestä eduskunnalle: ”Hammasteknikot suorittavat sellaisia keskimääräistä suurempia potilasvahinkoriskeja sisältäviä tehtäviä, että näiden ammattihenkilöiden ammattinimikkeiden ja tehtävien suojaaminen laillistamisenettelyllä on potilasturvallisuuden kannalta välttämätöntä.” (HE 33/1994)

Valvova viranomaisena antaa ulkomaiselle yritystoiminnalle selkeää kilpailuetua ja siten asettaa

Suomessa toimivalle yritystoiminnalle enemmän lakisääteisiä velvoitteita. Suomessa toimiva hammaslaboratorioyritys määrittää hammasteknisten valmistajaksi, kuten ulkomaantuontia harjoittava yritys. Lakisääteinen laillistusmenettely koskee ilmeisesti ainoastaan kotimaista valmistajaa potilasturvallisuuden nimissä. Miksi ulkomaille tapahtuvaa hammasteknisten valmistuksen asianmukaisuutta ei varmisteta samalla potilasturvallisuuden tähtäävällä lainsäädännöllä?

Lisätietoa: http://hammasteknikko.fi/tiedostot/OnkoLakiKaikilleSamHT1_2017.pdf

Onko sääntely mielestänne ollut toimivaa luvan saaneiden ammattihenkilöiden näkökulmasta? Melko toimimaton, koska suurin osa erikoishammasteknikoista toimii yksinyrittäjinä. Aluehallintoviraston määräykset ovat tehneet yhden henkilön yhtiömuotoisen terveyspalveluyrityksen perustamisen erittäin hankalaksi. Aluehallintoviraston ohjeissa yhtiömuotoisessa terveyspalveluyrityksessä on oltava vastaava johtaja, jolla on oltava soveltuva koulutus ja vähintään kahden vuoden työkokemus valmistumisen jälkeen tuotettava palvelualalta. Tämä tarkoittaa sitä, että mm. erikoishammasteknikko ei pysty lisäkoulutuksen jälkeen perustamaan yksin yhtiömuotoista terveyspalveluyritystä, vaan hänen olisi palkattava yritykseen ulkopuolinen vastaava johtaja. Nykyisessä Aluehallintoviraston määräyksessä yhden henkilön terveyspalveluyrityksen rinnastetaan suureen terveyspalvelukonserniin, joka tekee järjestelmästä liian raskaan yhden henkilön yritykseen. Tästä esimerkkinä yhden henkilön yhtiömuotoiseen yritykseen vaadittava lattiakaivo siivouskome-rossa.

Ehdotuksianne sääntelyn toimivuuden ja valvonnan kehittämiseksi? Suomessa on ollut käytössä vastaavahammasteknikkojärjestelmä, jolla lait, säädökset ja potilasturvallisuus toteutuvat. Valviran mukaan hammasteknisten ulkomaantuontia ei ilmeisesti koske kuin laitelainsäädäntö.

Hammasteknisten valmistus on olennainen osa hoitotyötä, kuten lääkkeiden valmistus. Valvonta ei ole yhdenmukaista kotimaiselle toimijalle ja ulkomaiselle toimijalle. Valvira ja AVI eivät tunne hammasteknikon, erikoishammasteknikon eikä hammaslaboratorion toimenkuvaa riittävän hyvin.

Onko jatkuvan ammatillisen kehittymisen seuranta toimivaa toimintayksiköissä? Melko toimiva, koska hammasteknisen alan järjestöt tarjoavat ja järjestävät jatkuvasti monimuotoista sekä moniammatillista täydennyskoulutusta. Hammasteknillä alalla toimijat ovat pääsääntöisesti pieniä yksityisiä yrityksiä.

Työvoiman vaihtuvuus toimipisteissä on hyvin vähäistä. Vastaava hammasteknikko tuntee henkilökohtaisesti jokaisen työntekijän osaamisen ja resurssit. Yleisesti pienissä yrityksissä potilaspalautte on välitöntä ja tehokasta. Laadunvalvonta koetaan välttämättömäksi toiminnan jatkuvuudelle.

Onko valvontaviranomaisten toteuttama terveydenhuollon ammattihenkilöiden ohjaus toimiva? Melko toimimaton, koska Valviran Ohjauskirje 2/2010 sen korvaava Ohje 6/2013 on poistettu julkaisusta. Samat terveyskeskusten ongelmat kuitenkin jatkuvat edelleen ja kaatuvat erikoishammasteknikoille. Valvira ja AVI eivät tunne hammasteknikon, erikoishammasteknikon eikä hammaslaboratorion toimenkuvaa riittävän hyvin. Tästä on seurannut väriä ohjeita yrittäjille.

Onko laillistettujen terveydenhuollon ammattihenkilöiden seuramusjärjestelmä yleisesti toimiva? Melko toimiva. Kokemukset ovat kovin vähäiset. Esim. Terveydenhuollon ammattihenkilöiden keskusrekisterin (Terhikki) perusteella hammasteknikoihin on vuosina 2012-2015 kohdistunut vain yksittäisiä valvontatoimenpiteitä. Vuonna 2012 hammasteknikkoon on kohdistunut yksi huomautus ja vuonna 2013 yksi kirjallinen varoitus. Hammasteknikoihin ei ole kohdistunut oikeuksien menetyksiä tai rajoituksia. Erikois-

hammasteknikoihin ei ole kohdistunut lainkaan valvontatoimenpiteitä.

Onko JulkiTerhikin tietosisältö ollut tarkoituksenmukainen? Ei, koska potilastyöhön edellytettävää erikoishammasteknikon lisäkoulutusta ei JulkiTerhikissä julkaista. Tämä tieto olisi erittäin tärkeä kun esimerkiksi potilas, työnantaja tai erikoishammasteknikkopalvelujen ostaja haluaisi nopeasti tarkistaa, onko hammasteknikko hankkinut potilastyöhön vaadittavan erikoishammasteknikon pätevyyden. Tieto on tarkistettavissa vain puhelimitse tai sähköpostitse.

Miten terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettua lakia tulisi kehittää, että se mahdollistaisi innovatiivisetkin uudistukset ja tehtävänjaot terveydenhuollon ammattihenkilöiden kesken sekä tukisi asiakaslähtöisen toiminnan edellyttämää moniammatillista yhteistyötä? Tähän liitettiin vastaukseksi tiivistelmä Erikoishammasteknikkoliiton esityksestä asetuksen (564/1994) 17 § muuttamiseksi, eli Erikoishammasteknikkoliitto ehdottaa lähetekäytäntöä hammaslääkärin ja erikoishammasteknikon välillä.

Koska hammasteknistä alaa kos-

kevat ongelmat ovat yhteisiä ja kaikilla järjestöillä on hyvin samat tai samanlaiset näkemykset asioista, on tällaisten yhteisvastauksien ja ym. yhteisten kannanottojen muodostaminen helppoa, loogista ja voimavaroja säästävää. Järjestöjen välistä yhteistyötä kehitetään ja lain-säädännön uudistamista seurataan. Aiheesta tiedotetaan lisää seuraavissa Hammasteknikko-lehden numeroissa.

- ◆ EHT Ilkka Tuominen,
- ◆ EHT Teppo Kariluoto

Lisäarvoa Suomessa valmistetuille hammasproteettisille tuotteille

- ◆ EHT Teppo Kariluoto

Tässä pikatestissä esittelen pinnallisesti uuden suomalaisen internet-pohjaisen dokumentointi- ja ID-merkintäjärjestelmän.

Jokainen hammasteknisellä alalla tietää laitelainsäädännön edellyttämän dokumentointivelvoitteen ja irtoproteesien ID-merkinnän tärkeyden. Dokumentointia tehdään käytännössä monella eri tavalla ja irtoproteesien merkintä on kovin vähäistä. ID-merkinnän vähäinen suosio johtunee osittain sen aiheuttamista lisäkustannuksista, jotka näkyvät tietenkin proteesin hinnassa.

Entäpä jos irtoproteesin ID-merkinnälle ja dokumentaatiotyölle saisi enemmän merkitystä ja lisäarvoa? Kiinnostuin kokeilemaan uudentyyppistä suomalaista DMS Dental-nettijärjestelmää, jossa potilaalle luodaan koodi, jonka taakse kirjaetaan muun muassa proteesiin käytetyt materiaalit. Koodia käytetään myös irtoproteesin ID-merkintänä. Järjestelmää voi käyttää myös vain proteettisten töiden dokumentointiin.

Potilas ei useinkaan tiedä mistä hammastekninen tuote tulee

Tieto Suomessa valmistetusta tuotteesta välittyy potilaalle. Potilaalle luovutetaan DMS-kortti jolla lisätään proteesin brändiarvoa.

Ammattilainen ei tiedä mistä materiaalista proteesi on valmistettu

Järjestelmä antaa mahdollisuuden jakaa tietoa käytetyistä materiaaleista ja valmistusprosessista myös toisille ammattilaisille. Järjestelmään voi kirjata mm. materiaalit, mallit, värit, eränumerot ja polttolämpötilat.

Hukkunut hammasproteesi ei löydy takaisin omistajalleen

Proteesin löytäjä näkee proteesissa koodin ja nettisivuosoitteen www.dms.fi. Syöttämällä koodin dms.fi -sivustolle löytäjä saa tiedon proteesin valmistajasta. Viesti löytyneestä proteesista voidaan välittää myös suoraan proteesin käyttäjälle.